

ELISENDA VIVES I BALMAÑA

SANT SEBASTIA DEL SULL: ESTUDI DE LA MANDÍBULA DE LA TOMBA 66

La mandíbula que ocupa aquest treball pertany a la tomba 66 del jaciment del segle XII de la comarca del Berguedà.

Les característiques mètriques són les següents (Tècnica de Martin):

1.	Longitud del cos	75
2.	Longitud mandíbula	94
3.	Amplada bicondília	122
4.	Amplada bigoniaca	118
5.	Amplada bimental	48
6.	Altura branca vertical esquerra	71
7.	Amplada branca vertical esquerra	33
8.	Altura símfisi	32
9.	Altura P_2-M_1	30
10.	Altura M_1-M_2	28
11.	Altura M_2-M_3	26
12.	Gruixària en projecció P_2-M_1	14
13.	Gruixària en projecció M_1-M_2	16
14.	Gruixària en projecció M_2-M_3	17
15.	Gruixària real P_2-M_1	13
16.	Gruixària real M_1-M_2	15
17.	Gruixària real M_2-M_3	16
18.	Perímetre de la símfisi	79
19.	Perímetre P_2-M_1	71
20.	Perímetre M_1-M_2	73
21.	Perímetre M_2-M_3	71
22.	Altura forat mentonià	12
23.	Altura forat geni	13
24.	Diàmetre MD fossa digàstrica esquerra	17
25.	Diàmetre VL fossa digàstrica esquerra	7
26.	Diàmetre MD fossa digàstrica dreta	17
27.	Diàmetre VL fossa digàstrica dreta	9

28.	Profunditat escotadura sigmoidea esquerra . . .	11
29.	Profunditat escotadura sigmoidea dreta . . .	11
30.	Diàmetre horitzontal forat mentonià esquerre . . .	3
31.	Diàmetre vertical forat mentonià esquerre . . .	3
32.	Diàmetre horitzontal forat mentonià dret . . .	2.5
33.	Diàmetre vertical forat mentonià dret . . .	3
34.	Longitud còndil dret	22
35.	Amplada còndil dret	9
36.	Angle simfisari	79
37.	Angle goniac	106
38.	Índex longitud amplada (2/4)	79.66
39.	Índex amplada (4/3)	96.72
40.	Índex branca vertical (7/6)	46.47
41.	Índex robustesa (16/10)	53.57
42.	Índex obliquitat cos (16/13)	93.75
43.	Índex fossa digàstrica esquerra (25/24)	41.17
44.	Índex fossa digàstrica dreta (26/27)	52.94
45.	Índex de robustesa (16/10)	57.14
46.	Índex còndil dret (35/34)	40.90
47.	Índex altura forat mentonià (22/8)	37.50
48.	Índex forat mentonià esquerre (31/30)	120.00
49.	Índex escotadura sigmoidea (28/6)	15.49

Descripció de la mandíbula. L'estat de conservació és molt favorable, amb una fractura del cos horitzontal que va ésser reparada pels excavadors. Únicament, el còndil esquerre està deteriorat.

L'aspecte general és el d'una peça massissa, robusta, alta, quadrada. Es braquignata sobretot per la longitud total i la del cos, molt curtes, més que l'amplada bicondília, que és inferior a la de sèries que hem consultat, (S. Victor 129.9). L'índex d'amplada mostra una mandíbula quadrada, mentre que normalment l'amplada bigoniaca és més baixa (105.9 a St. Victor) i l'índex és també inferior. La branca vertical és robusta i la robustesa del cos és normal en projecció i més acusada la real. L'altura del cos és normal, inferior a la de St. Victor (que és molt alta).

El mentó té uns tubèrculs laterals que formen un fort relleu a la base mandibular; els forats mentonians es situen sota P₂ en una posició baixa i són arrodonits; la línia obliqua externa és mitjana amb tendència a forta. En vista lateral, la sortida del mentó és forta i la base mandibular presenta un cert engruiximent amb una forta escotadura davant el gonion. Aquest és arrodonit amb grans insercions per als masseters, la fossa per als quals és còncava. La cara lingual del cos mostra les apòfisis geni petites, la línia milhoioidea neta. El canal mandibular és arrodonit, l'espina de Spix rudimentària, com és normal,

FIGURA 1

DENTS. DIAMETRE VESTIBULO/LINGUAL

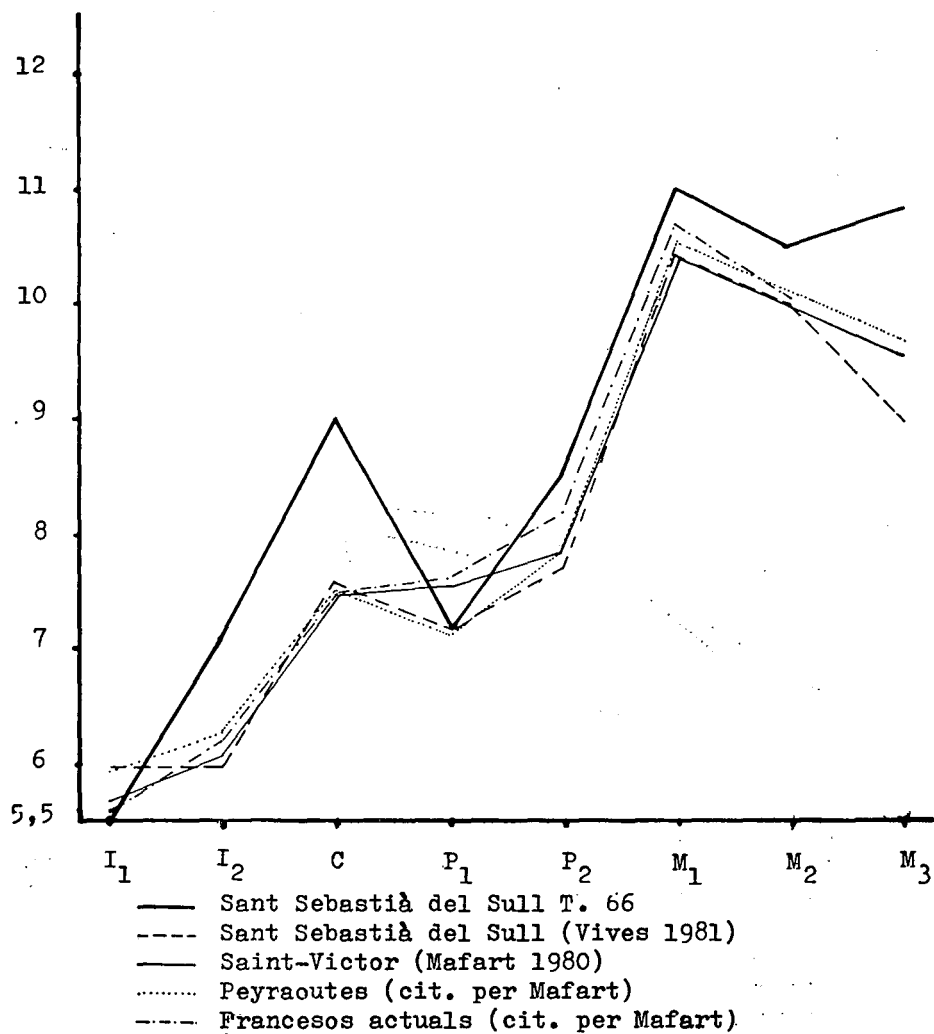
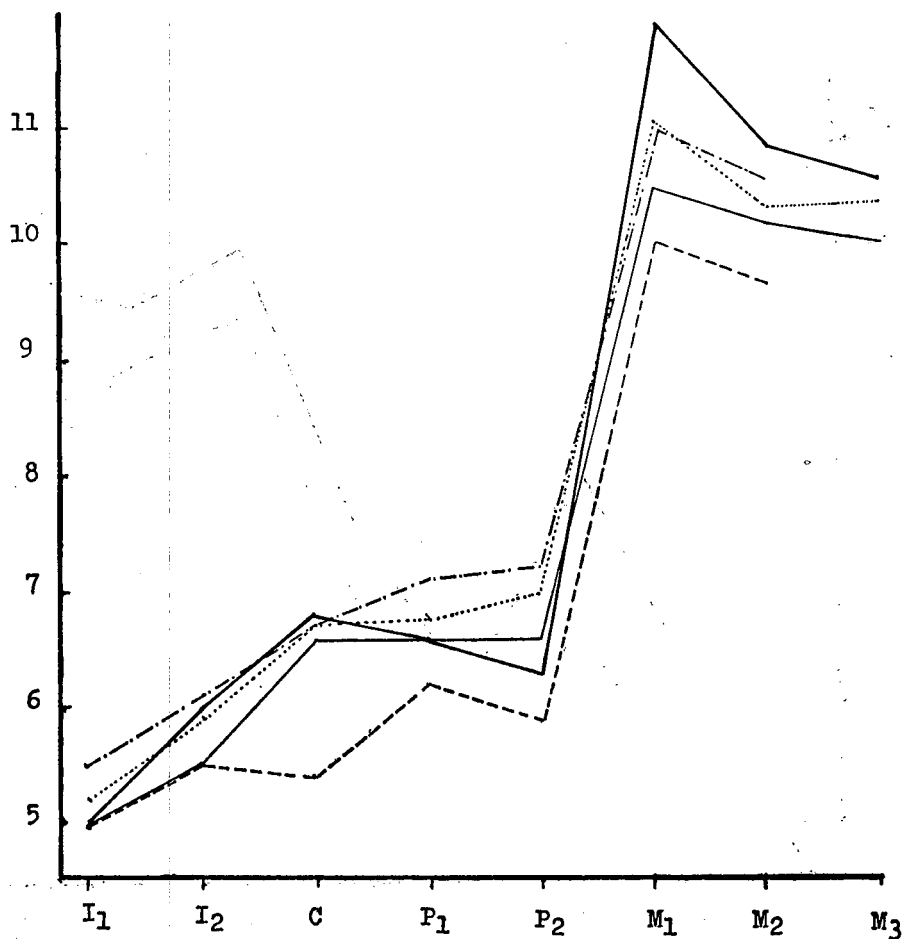

FIGURA 2

DENTS. DIAMETRE MESIO/DISTAL

- Sant Sebastià del Sull T. 66
- - - Sant Sebastià del Sull (Vives 1981)
- Saint-Victor (Mafart 1980)
- ... Peyracutes (cit. per Mafart)
- . - Francesos actuals (cit. per Mafart)

el solc milhoioideo és profund amb les vores tallants. En vista inferior, les fosses digàstriques són bastant lleugeres i el mentó quadrat. En vista superior, l'arcada dentària té forma troncocònica, la qual no apareix a les classificacions habituals; hi ha un triangle retromolar mitjà (4.5 mm.). La branca vertical mostra una escotadura sigmoidea ampla, no gaire profunda i l'apòfisi coronoides de tipus normal (pic de cornella).

El que és remarcable és l'estructura general d'aquesta mandíbula, ample i quadrada, d'angle goniac molt tancat i per tant amb la branca vertical molt dreta i gruixuda, robustesa notable, insercions musculars poderoses. Pertanyia a un individu del sexe masculí, indubtablement fort.

DENTICIÓ. Les dimensions de les dents són superiors a altres cassos sobretot pel que fa al caní i a l'altura de la corona, de la qual no tenim elements de comparació. Hem estudiat sèries franceses doncs no disposem de dades sobre la dentició medieval a la Península.

El diàmetre mesio-distal és superior a les sèries medievals, excepte a I_d, P_{2d} i M_{3e}. Les dents neolítiques i les dels actuals francesos són més voluminoses, en general, que les medievals; en el cas present això passa als incisius i als premolars. El diàmetre vestibulo-lingual és, en tots els cassos, més gran en aquest individu que en els altres, de manera molt exagerada en C, i prou acusat en M₁ (figs. 1 i 2).

L'altura de la corona és més elevada que a l'altre individu del mateix jaciment ja estudiat, menys M₂ que és més baix en aquesta mandíbula. Les peces més altres són I₂ i C,. Els tercers molars són també més alts, però aquesta és una mesura que no hem pogut pendre amb la precisió necessària perquè la branca vertical, molt avançada, ho impedia.

Dentició. Caràcters mètrics

		Ø MD	Ø VL	Alt. cor.	carrall		Desgast
					c. vest.	c. ling.	
d	I ₁	5.0	5.5	8.5	+	++	3
	I ₂	6.0	7.1	10.0	+	++	3
	C,	6.8	9.0	13.2	+	++	3
	P ₁	6.6	7.2	9.7	+	+	3
	P ₂	6.3	8.5	8.5	0	+	3
	M ₁	11.9	11.0	6.2	0	+	4
	M ₂	10.9	10.5	5.9	0	+	4
	M ₃	10.6	10.8	7.1	0	0	2

		Ø MD	Ø VL	Alt. cor.	carrall		Desgast
					c. vest.	c. ling.	
e	I ₁	52.2	5.5	8.7	+	+	3
	I ₂	6.1	7.4	11.5	+	+	3
	C,	7.0	8.9	13.8	+	+	3
	P ₁	6.7	7.2	9.7	+	+	3
	P ₂	7.7	8.5	8.5	0	0	3
	M ₁	11.3	11.5	6.0	0	0	4
	M ₂	11.0	10.2	5.6	0	0	4
	M ₃	10.0	8.9	7.1	0	0	2

El desgast és mitjà, més accentuat als molars que als incisius, excepte a M₃ on únicament l'esmalt està una mica deteriorat. Hem de remarcar un desgast anormal a les dents anteriors que afecta la cara llavial de la corona, la qual cosa pot ésser interpretada com un efecte de la *prodontia* (disposició anormal dels maxil·lars que produeix un fort roçament de les dents quan es tanca la mandíbula (fig. 4). Només hi ha una càries a M_{2d}, que presenta un forat a la cara vestibular de 1.6 mm. de diàmetre. També és interessant una hipervascularització de la vora dental del cos i de l'apòfisis coronoides (figs. 3 i 4).

RESUM. Es tracta d'una mandíbula ben conservada, molt robusta amb una dentició molt desenvolupada, que pertanyia a un individu del sexe masculí, mort segons el desgast dentari (Brothwell 1972), al voltant dels 25 anys; amb hipervascularització de la vora alveolar, una peça afectada per càries, i probable *prodontia*, causant d'una morfologia anormal del desgast dels incisius.

BIBLIOGRAFIA

- BROTHWELL, T. H. (1972). *Digging up Bones*. Londres. Trustees of de British Museum. 196 pp.
- FEREMBACH, D. (1974). *Techniques anthropologiques. Crâniologie*. París. Ecole Pratique des Hautes Etudes. 34 pp.
- MAFART, B.-Y. (1980). *L'abbaye de Saint-Victor de Marseille. Etude anthropologique de la nécropole des IV-Vème siècles*.
- VIVES, E. y CAMPILLO, D. (1981). *Estudi antropològic del crani i la mandíbula de Sant Sebastià del Sull (Berguedà, Barcelona)*. «Quaderns d'Estudis Medievals» (Barcelona), vol. I, any II, núm. 3, 140-144 pp., 6 ils.

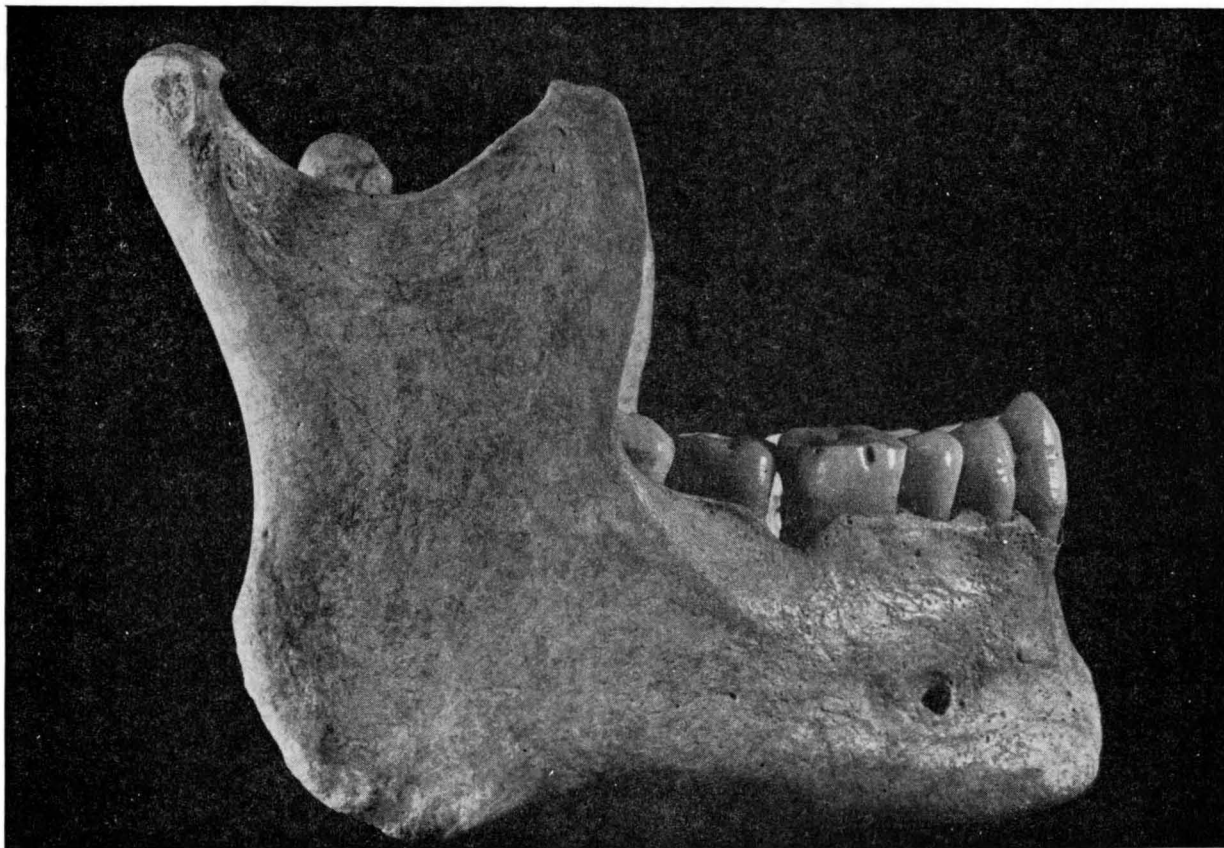

FIG. 3. Aspecte general de la mandíbula de l'enterrament núm. 66 de Sant Sebastià del Sull (Oriol Granados).

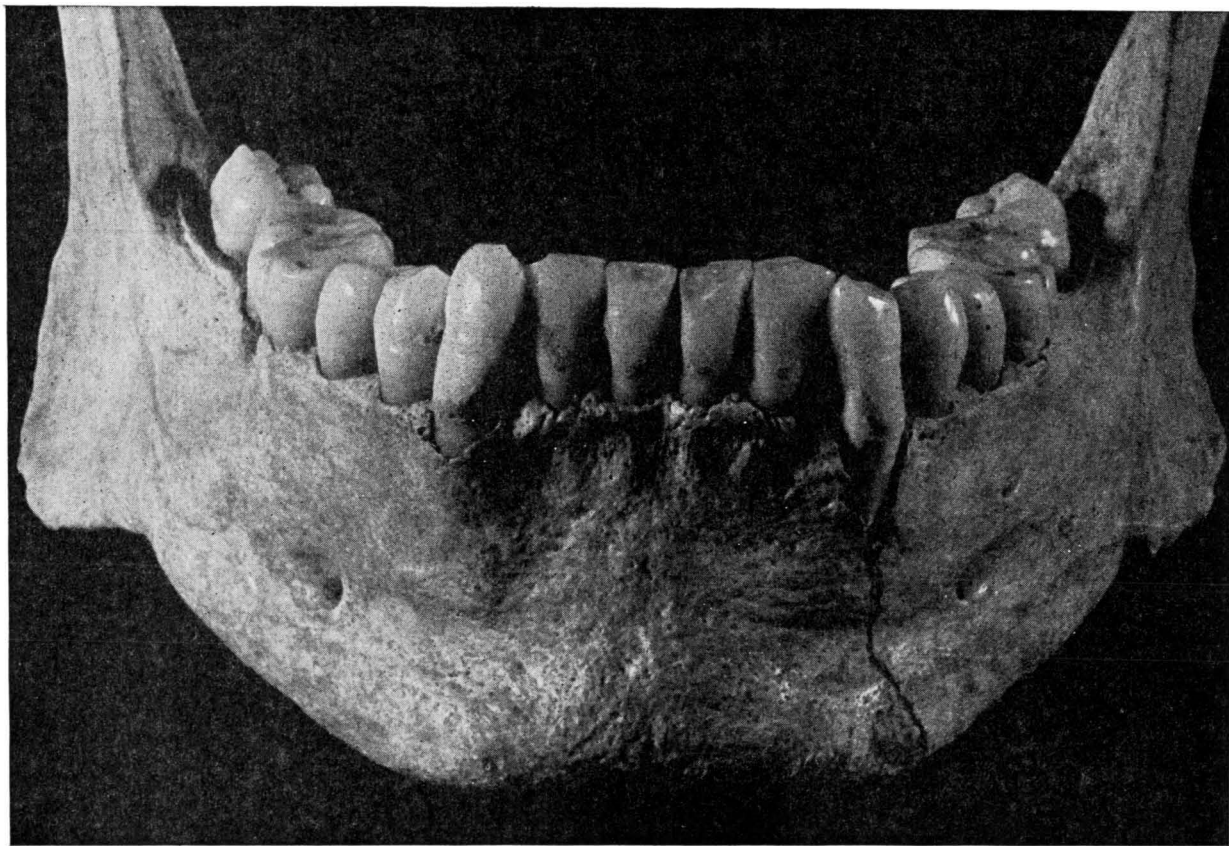

FIG. 4. Detall de la mandíbula estudiada (Oriol Granados).